

МОРФОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ СЛОВОСКЛАДАННЯ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Словоскладання як один із основних способів словотворення, а також механізм, що становить основу формування нових дериваційних елементів, відмічається активізацією у останні десятиліття. Здатність економно та усебічно відображати нові реалії життя зумовлюють носіїв англійської мови генерувати у стислій формі та місткому змісті особливу цільнооформлену, неподільну лексичну одиницю.

Утворення лексичної одиниці шляхом складання повнозначних слів у сучасній англійській мові зумовлює специфічне “картування світу”, наприклад, інновація *greenwash*, особливістю якого є “приховування, фальсифікація справжнього стану довкілля, проблем екології”: *The greenwash comes in when ministers dress up a research programme into a possible technology for tomorrow as if it were a functioning system for preventing carbon dioxide getting into the air today.* (The Guardian, November 5, 2009); *MTV is launching a global marketing push to tackle climate change that includes a TV ad attacking businesses guilty of “greenwash” – deliberately misleading consumers about their eco-credentials.* (The Guardian, September 11, 2008); *The core purpose of greenwash standards is to defend the profitable status quo in the industries that fund them.* (Earth Island Journal, December 14, 2014).

Більшість композитних номінацій, утворених способом словоскладання, є складні іменники і прикметники, утворені шляхом поєднання двох або більше одиниць. Серед таких лексичних інновацій загалом переважають двокомпонентні одиниці, утворені простим приєднанням однієї складової частини до іншої або ж об’єднанням складових частин за допомогою поєднуючого елемента.

Вчені розглядають неологізми-композиції, утворені від словосполучень моделей *N + N*, *Adj. + N* як складні слова [1: 36; 4: 28]. Тлумачення моделей складних слів вбачається “у синтаксичному джерелі, яке перетворюється у акті деривації: аналітичне найменування перетворюється на синтетичне, декілька-слівне найменування універбалізується і перетворюється на найменування-слово” [5: 9].

Особливістю організації словотворчої моделі є паралелізм реалізованих можливостей, які закладено в словотворчій системі у вигляді готових формул. У мові немає таких унікальних структурних моделей, які б не дублювалися на морфемному рівні іншими аналогічними моделями. Будь-яка діюча у мові “модель ніби накладається на моделі аналогічної структури, оскільки вона підпорядковується визначеним системним закономірностям” [6: 265].

В останні роки за зразком конкретного складного слова з певним константним компонентом утворився ряд англомовних одиниць спілкування, що реалізуються у моделі словоскладання *N + N* як-то, наприклад: *job-search*, *job-lock*, *job-seeker*, *job-gap*, *job center*, *job-report*, *job-creation*, *job-creator*, *job-killer*, *job evaluation*, *job-spill*; *job-sharer*.

Проте не тільки конкретна одиниця, як складова дериваційного ряду, може бути аналогом механізму словоскладання, а й так звана “елементарна” модель [2: 92], як, наприклад, **data** + *N*, що унаочнює сукупність інновацій конкретного типу. За допомогою такої моделі словниковий склад англійської мови поповнився цілою низкою інновацій, що позначають аналіз різного роду інформації та всього того, що пов’язується з інформацією: *data abstraction, data acquisition, data administrator, data bank, data capture, datacard, data deletion, datacenter, data carrier, data circuit, data collection, data communication, data corruption, data encryption, data exhaust, datahead, data hiding, data logger, data logging, data medium, data mining, data projector, data protection, data room, data security, data set, datasexual, datasexuality, data shadows, data sink, data smog, data spills, data type, data validation, data virtualization, dataveillance, data warehouse*.

З-поміж інновацій типу **data** + *N*, такі новотвори, як *data shadows, data spills, dataveillance* використовуються у спільному значенні “інформація, що створює можливості для шпигунства, втручання у приватне життя шляхом аналізу такої інформації, як придбання товарів за кредитними картками, використання мобільного телефону, Інтернету” [3: 12]: *Everyone has a **data shadow**, it’s the cumulative size of all of the transactions that we conducted or others conduct involving us directly or indirectly.* (optional.is, June 18, 2009); *Unintentional disclosures of personal information, called “**data spills**”, can occur when visitors click on a link to an external site. Browsers automatically notify the new site of the URL (internet address) from which the user has just come, possibly disclosing private information. For example, the URL could contain a name or e-mail address, or it could communicate confidential information about personal interests.* ([Security](#) Management, May 1, 2001); *Today profit-motivated, corporate **dataveillance** adds a new layer to citizen control.* (World Literature Today, November 1, 2013).

Модель *Adj.* + *N* реалізується прикладами словоскладання з повнозначними складовими компонентами, що утворюють складні прикметники або складні іменники. Проте механізм словоскладання все частіше залучає постійний компонент. Константа структурно-однотипних утворень створює дериваційний ряд, наприклад, **Adj.**+ **end**: *front-end, back-end, final-end*.

Високу продуктивність останнім часом виявляє ця модель з константною складовою **acoustic** у сполученні з іменником, наприклад, *acoustic energy, acoustic ecology, acoustic environment, acoustic excitation, acoustic microscope, acoustic privacy, acoustic snooping, acoustic terrorism*.

Складні іменники моделі *Adj.* + *N* такі як, наприклад, *lifeboat, lifecast, lifecaster, lifecasting, life coach, life date, lifeguard, lifehack, livestreaming, lifeway, lifezone* також утворилися за аналогією елементарної моделі **life** + *N*.

Утворення прикметників за дериваційною моделлю *N* + *Adj.* також належить до основного складу неологізмів з повнозначними словами-компонентами. В останні роки значно активізувався прикметник **friendly**. За зразком композит-інновації *user-friendly* до словникового складу сучасної

англійської мови, “вже не стільки за аналогією до первинного слова-зразка, скільки за зразком моделі *N + -friendly*” [2: 49] увійшли такі новоутворення, як, наприклад, *consumer-friendly*, *copyright-friendly*, *earth-friendly*, *environment-friendly*, *family values-friendly*, *investor-friendly*, *market-friendly*, *nature-friendly*, *ozone-friendly*, *patient-friendly*, *reader-friendly*, *tax-friendly*, тощо. Значення словотворчого ряду (сукупності слів, утворених за аналогічною моделлю *N + -friendly*), що визначається словом-компонентом - ***friendly***, є більш загальним, генералізуючим – “зручний для користування; готовий допомогти; такий, що ставиться приязно; безпечний; такий, що не завдає шкоди” [7].

Так само, як і у попередньому випадку функціонування дериваційної моделі *N + Adj.* з повнозначним словом-компонентом ***-free***, у значенні “той, що не містить, не включає в себе те, на що вказує перший компонент слова”, “вільний від”, утворюються прикметникові композит-неологізми, наприклад: *acid-free*, *carbohydrate-free*, *commercial-free*, *duty-free*, *germ-free*, *fat-free*, *lead-free*, *risk-free*, *salt-free*, *smoke-free*, *substance-free*, *sugar-free*, *tax-free*, *toll free*, *trouble-free*, *visa-free* тощо.

Наведені приклади демонструють, що механізм словоскладання зумовлює утворення словотворчого ряду з тим чи іншим постійним повнозначним словом-компонентом. Так у сучасній англійській мові утворюються неологізми-композити, що реалізуються у таких моделях, як, наприклад, *N + N* (*data + N*, *job + N*), *Adj. + N* (*Adj. + end*, *acoustic + N*, *life + N*), *N + Adj.* (*N + free*, *N + friendly*) тощо. Композитні номінації, що утворюються шляхом словоскладання, активно збільшують арсенал словникового складу сучасної англійської мови, засвідчуючи можливості мови у стислій формі та місткому змісті відобразити закономірні зміни реальної дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Белозьоров М.В. Англійські лексичні та фразеологічні новотвори у сфері економіки: структурний, семантичний і соціокультурний аспекти [Текст]: Дис...канд. філол. наук: 10.02.04. / Белозьоров Максим Віталійович. Запорізький національний ун-т. – Запоріжжя, 2002. – 209 с.
2. Гармаш О.Л. Лінгвосинергетичний аспект розвитку словникового фонду англійської мови: [Монографія] / О.Л. Гармаш. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 324 с.
3. Зацний Ю.А., Янков А.В. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник. [Словник] / Ю. Зацний, А. Янков. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 360 с.
4. Квеселевич Д.И. Интеграция словосочетания в современном английском языке. – К.: Вища школа, 1983. – 84 с.
5. Кубрякова Е.С. Роль словообразования в формировании языковой картины мира // Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. – М., 1988. – С. 141-172.

6. Чумак Л.М. Складні та складнопохідні одиниці в словотворі сучасної англійської мови [Текст] / Л.М. Чумак // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Вип. 17. – 2004. – С. 265-266.
7. The Oxford Dictionary of New Words. – Oxford: Oxford University Press, 1992. – 322 p.